

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-54-46>

УДК 338.48:316.42:502.131.1(477)

Коваль Олег Іванович

аспірант,

Національний лісотехнічний університет України

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-0725-2479>**Oleg Koval**

Ukrainian National Forestry University

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ СОЛІДАРНОГО ТУРИЗМУ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ ВІДБУДОВИ УКРАЇНИ

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF SOLIDARITY TOURISM IN THE CONTEXT OF UKRAINE'S POST-WAR RECONSTRUCTION

Анотація. Систематизовано сучасні підходи до розуміння солідарного туризму як адаптивної, соціально орієнтованої моделі, актуальної в умовах пандемії, гуманітарних криз і повномасштабної війни. Розкрито зміну мотивацій туристів та роль емпатії, участі у відновлювальних ініціативах і волонтерських маршрутах у підтримці галузі. Розроблено структурну модель організаційно-економічного механізму солідарного туризму, що охоплює: суб'єкти взаємодії (громади, бізнес, влада, НУО, туристи), ресурси (гранти, інвестиції, соціальне підприємництво, ДПП), організаційні форми (кооперативи, цифрові хаби) та функціональні блоки (турпродукт, логістика, ціноутворення, соціальний ефект). Запропонований підхід може стати основою для стійкої політики відновлення туризму, заснованої на партнерстві держави, громад, суспільства й міжнародної підтримки.

Ключові слова: солідарний туризм, післявоєнне відновлення, гуманітарна реабілітація, туристична інфраструктура, громади, економічна стійкість, управлінський механізм.

Summary. In the context of a full-scale war and profound socio-economic upheavals, Ukraine's tourism sector has suffered significant losses, necessitating the search for new recovery models. One of the promising approaches is solidarity tourism – an instrument of socially responsible travel that combines support for local communities, reintegration of affected areas, and the development of sustainable tourism products. The purpose of the article is to develop an organizational and economic mechanism for the advancement of solidarity tourism within the framework of the post-war transformation of Ukraine's tourism sector. The research methods include content analysis of international and national scholarly publications, systematization of conceptual approaches to defining "solidarity tourism," structural and logical modeling of the mechanism, and a qualitative analysis of contemporary challenges facing the tourism industry. During the study, modern scientific perspectives on solidarity tourism were systematized, defining it as an adaptive model of socially oriented tourism activity. The implementation of solidarity tourism during the COVID-19 pandemic, humanitarian crises, and the full-scale war in Ukraine was analyzed. Special attention was paid to changes in tourist motivation, industry support mechanisms based on empathy, participation in recovery programs, cultural initiatives, and volunteer travel. A structural model of the organizational and economic mechanism for solidarity tourism development was proposed, including: actors (local communities, businesses, government, NGOs, and tourists), resource provision (grants, investments, social entrepreneurship, public-private partnerships), organizational formats (local cooperation platforms, tourism cooperatives, digital hubs), and functional components (product formation, logistics, pricing, and socially-oriented profit redistribution). The proposed mechanism may serve as a foundation for a long-term policy of tourism support during Ukraine's post-war reconstruction – particularly through the synergy of state efforts, local self-governance, civil society, and international solidarity.

Keywords: solidarity tourism, post-war recovery, humanitarian rehabilitation, tourism infrastructure, communities, economic resilience, management mechanism.

Постановка проблеми. В умовах затяжної воєнної агресії проти України перед суспільством постає нагальна потреба у формуванні стратегій післявоєнного відновлення, що поєднують економічну доцільність, гуманітарну місію та соці-

альну згуртованість. Туристична галузь, зазнавши значних втрат, потребує не лише реконструкції інфраструктури, а й переосмислення підходів до її функціонування [1]. У цьому контексті солідарний туризм набуває особливої значущості

як форма соціально орієнтованої взаємодії між туристами, громадами та державними інституціями. Він дозволяє мобілізувати внутрішній потенціал регіонів, підтримати локальні ініціативи, зберегти культурну ідентичність та сприяти соціальній реінтеграції постраждалого населення [2]. Актуальність дослідження обумовлюється необхідністю теоретичного осмислення та практичної розробки організаційно-економічного механізму, здатного забезпечити стійкий розвиток солідарного туризму в умовах посткризового відновлення України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Одним із актуальних напрямів сучасних досліджень у сфері туризму є осмислення потенціалу солідарного туризму як інструменту адаптації до соціальних потрясінь, гуманітарних криз та післявоєнного відновлення. В умовах зростання викликів до туристичної індустрії, автори наукових праць пропонують нові теоретичні й прикладні підходи до трактування й впровадження моделей солідарного туризму.

У вітчизняному дослідницькому просторі А.М. Прилуцький і В.О. Стойка [3] акцентували увагу на тому, що солідарний і волонтерський туризм мають вагомий потенціал у підтримці внутрішнього туризму в період війни та відбудови. Вони визначають ці форми як механізми відновлення економіки та посилення соціальної єдності громад, які варто інтегрувати у політики та бізнес-стратегії.

О.О. Зеленко та Г.А. Козодуб [4] інтерпретують солідарний туризм як прояв екологічної свідомості, що відповідає стратегіям сталого відновлення уражених регіонів і формує основу екологічної конкурентоспроможності туристичної галузі. У публікації Н. Чорної та К. Антонюк [5] наголошено на потребі трансформації внутрішнього туризму під впливом війни. Авторки обґрунтовують необхідність упровадження нових форматів, зокрема солідарного туризму, як способу адаптації галузі до нової реальності.

А. Zajadacz та S. Iaromenko [6], аналізуючи гуманітарну кризу в Україні, показали, що солідарний туризм у Польщі виконує не лише економічну, а й інтеграційну, оздоровчу та підтримувальну функції, особливо для переміщених осіб. Під іншим кутом зору підходять J. Wen, F. Hu, D. Zheng, I. Phau, M. Kozak, H. Hou та W. Wang [7], які дослідили роль туризму у збереженні психічного й фізичного здоров'я постраждалого населення. Автори рекомендують солідарний туризм як інструмент зниження напруги, зміцнення культурного діалогу та економічного оживлення.

На рівні глобальної туристичної політики F. Higgins-Desbiolles [8] підкреслює потребу в переосмисленні принципів міжнародної туристичної солідарності, вказуючи на її вибірковість і закликаючи до більш справедливої інклюзивної

моделі. У сільському контексті M. Dogan [9] довів, що поєднання концепції екомuzeю з солідарним туризмом сприяє самоврядуванню, сталому розвитку та зменшенню негативного впливу на громади.

Незвичайний підхід запропоновано F. Kock, A.G. Assaf, M. Tsionas, A. Josiassen та M. Karl [10], які вперше дослідили солідарність як емоційне ставлення туристів до індустрії в умовах пандемії. Було розроблено вимірювальну шкалу, що дозволяє кількісно оцінити вплив «туристичної солідарності» на поведінку споживачів.

Дослідження L.C.P. da Silva, M.L.A. Emmendorfer, T.C.L. de Almeida та D.R.S. Locatelli [11] засвідчили, що взаємодія громадського й солідарного туризму в Бразилії формує унікальні моделі розвитку, які посилюють локальну економіку й культурну самобутність, хоча питання інтеграції з креативною економікою ще недостатньо вивчене.

Таким чином, результати аналізу свідчать про широкий спектр інтерпретацій і застосувань солідарного туризму – від локальних ініціатив до політичного інструмента глобальної відповідальності. Проблемними зонами залишаються: неузгодженість термінології, недостатня кількість емпіричних досліджень у контексті післявоєнного відновлення, обмежене використання механізмів ресурсної мобілізації та слабка інтеграція з економічними індикаторами ефективності.

З огляду на це, наше дослідження спрямоване на розробку організаційно-економічного механізму розвитку солідарного туризму в умовах післявоєнної трансформації України, з урахуванням гуманітарних, економічних і соціокультурних чинників.

Метою дослідження є наукове обґрунтування сутності солідарного туризму, аналіз його потенціалу в умовах соціальних потрясінь, а також розробка організаційно-економічного механізму його розвитку як інструменту підтримки постраждалих територій, активізації місцевих громад та забезпечення сталого розвитку туристичної галузі України в післявоєнний період.

Виклад основного матеріалу дослідження. У контексті глобальних викликів, воєнних потрясінь та зростаючої уваги до соціальної справедливості в туризмі, поняття «солідарний туризм» набуває особливої актуальності. Це не лише вид туристичної діяльності, а й інструмент підтримки громад, засіб економічної, соціальної та психологічної реабілітації, а також вияв емпатії, відповідальності й сталості. Однак у науковій літературі це поняття трактується по-різному залежно від контексту, національних практик, дослідницьких підходів та акцентів. З метою систематизації теоретичних підходів до розуміння сутності солідарного туризму було проаналізовано сучасні наукові публікації (табл. 1), в яких висвітлено цю категорію у зв'язку з кризовими ситуаціями, включаючи війну, пандемію, соціальну нерівність та регіональний розвиток.

Таблиця 1 – Підходи до визначення поняття «солідарний туризм» у сучасних дослідженнях

Автор(и)	Суть терміна	Основна ідея визначення
А.М. Прилуцький, В.О. Стойка [3]	Усвідомлена підтримка місцевих громад через витрати на проживання, харчування та послуги	Відмежовується від волонтерського туризму; сприяє розвитку локальної економіки
О.О. Зеленко, Г.А. Козодуб [4]	Форма екологічної відповідальності через участь у ініціативах з відновлення	Туризм як засіб екологічної реабілітації постраждалих регіонів
Н. Чорна, К. Антонюк [5]	Перспективний вид туризму з потенціалом до впровадження	Відповідає світовим трендам, підтримує внутрішній туризм під час війни
A. Zajadacz, S. Iaromenko [6]	Діяльність багатьох сторін для пом'якшення наслідків кризи	Поєднання інституційної та соціальної підтримки; шлях до реінтеграції
J. Wen та співавтори [7]	Дії на основі емпатії, єдності, відповідальності	Підтримка постраждалих через туризм, включаючи dark tourism, як інструмент пам'яті та оздоровлення
F. Higgins-Desbiolles [8]	Засіб мобілізації індустрії для допомоги людям	Наголос на універсальності солідарності; політична етика туризму
M. Dogan [9]	Співпраця з громадами, проживання в домогосподарствах	Контрольований туризм як чинник сталого розвитку сільських громад
F. Kock та співавтори [10]	Співчуття та підтримка туристичної галузі у кризу	Нова форма солідарності – від туриста до індустрії; поведінкова реакція

Джерело: сформовано на підставі [3–10]

Таким чином, сучасні наукові трактування солідарного туризму дозволяють розглядати його як багатофункціональний та адаптивний феномен, що поєднує економічну підтримку, соціальну інтеграцію, гуманітарну допомогу та сталий розвиток. У фокусі опиняються не лише туристи як носії емпатії та відповідальності, а й громади, які через туризм формують нові форми самозайнятості, культурної самоідентифікації та простору солідарності.

В українських умовах післявоєнного відновлення ця концепція має особливе значення – як

інструмент локальної мобілізації, громадської взаємодії, економічної реабілітації та зшивання країни через спільні туристичні практики.

Для кращого розуміння функціональної реалізації солідарного туризму в умовах соціальних потрясінь нижче узагальнено приклади його застосування в науковій літературі (табл. 2).

Загальносвітовий досвід підтверджує, що солідарний туризм проявляється як у формі прямої допомоги постраждалим регіонам, так і як інструмент довгострокової підтримки та відновлення. Водночас ефективне впровадження цієї концепції

Таблиця 2 – Специфіка застосування солідарного туризму в умовах соціальних потрясінь (за аналізом наукових джерел)

Автор(и)	Тип кризи / потрясіння	Специфіка застосування солідарного туризму
А.М. Прилуцький, В.О. Стойка [3]	Війна, післявоєнне відновлення	Підтримка постраждалих територій, сприяння локальному бізнесу, соціальна згуртованість через внутрішній туризм
О.О. Зеленко, Г.А. Козодуб [4]	Війна, екологічна катастрофа	Відновлення екосистем, участь туристів у екологічно значущих ініціативах
Н. Чорна, К. Антонюк [5]	Війна	Формування нових туристичних продуктів, підтримка внутрішнього туризму, культурне відродження
A. Zajadacz, S. Iaromenko [6]	Війна, міграційна криза	Інституційна і соціальна підтримка біженців, інтеграція через туризм
J. Wen та співавтори [7]	Війна, пандемія COVID-19	Відновлення психічного здоров'я, розвиток емпатії, підтримка через dark tourism
F. Higgins-Desbiolles [8]	Війна, глобальна нерівність	Критика вибіркової солідарності; туризм як інструмент глобальної справедливості
M. Dogan [9]	Соціально-економічна нестабільність	Самоврядний сільський туризм як форма довготривалої підтримки громади
F. Kock та співавтори [10]	Пандемія COVID-19	Туристична солідарність як підтримка галузі з боку споживачів у кризовий період

Джерело: сформовано на підставі [3–10]

неможливе без глибокого розуміння реального стану галузі, ступеня втрат та контексту, у якому функціонують українські туристичні підприємства. Саме тому доцільно проаналізувати масштаби впливу повномасштабної війни на туристичну сферу України та її перспективи.

Масштаби впливу війни на український туризм поки що складно оцінити повністю, оскільки повномасштабна війна триває. Однак вже зараз відомо, що протягом 2023 року туристичні підприємства поменшали на 36% порівняно з 2021 роком. Російська окупація, воєнні дії та постійні обстріли різних регіонів призводять до руйнування інфраструктури, такої як готелі, бази відпочинку, аеропорти, залізничні маршрути. Це також стосується музеїв, історичних пам'яток та природних об'єктів – тих місць, куди люди подорожують (за винятком робочих поїздок). Значні території на сході, півдні і північній частині України зараз міновані. За оцінками експертів, це становить близько 30% від усієї площі країни. Оцінити довготривалий вплив війни на туристичний потенціал країни ще складніше, оскільки Україну зараз асоціюють з руйнуваннями та трагедіями, і це буде викликом для того, щоб переконати міжнародну спільноту в безпеці та надійності країни для туризму та інвестицій [12].

Крім туристичної галузі України, від війни страждає і туристична індустрія Європи. Згідно з висновками експертів Європейської туристичної комісії, російська агресія створює суттєві перешкоди для відновлення туристичної галузі континенту після пандемії, а також змушує туристів розглядати альтернативні напрями в інших країнах.

Актуальні дані підтверджують глибокий вплив війни на туристичну галузь в Україні, але водночас свідчать про ознаки поступового відновлення. За даними порталу Kyivstar Business Hub, у 2022 році надходження від туризму до бюджету зменшилися на понад третину, а туристичні бази, кемпінги й табори втратили до 57 % доходів. Водночас пансіонати й гуртожитки показали зростання – на 46 %, стаючи притулком для ВПО. Позитивні сигнали з'явилися вже у 2024 му: надходження туристичного збору до місцевих бюджетів зросли на 23 % порівняно з 2023 м, досягнувши 273,1 млн грн. Це свідчить про активізацію внутрішніх подорожей, пошук нових напрямів і готовність громад відновлювати галузь і символіку регіонів [13].

Зазначені втрати туристичної інфраструктури, трансформація поведінкових моделей туристів, зростання ризиків і викликів на міжнародному ринку створюють нагальну потребу у новому підході до формування відновлювальної моделі розвитку галузі [14, 15]. Традиційні формати туризму залишаються або призупиненими, або обмеженими, що відкриває простір для альтернативних форм – насамперед солідарного туризму, який зда-

тен виконувати роль м'якого інструменту реабілітації туристичного простору України [16].

В умовах поствоєнного відновлення саме солідарний туризм, як мультиакторна та соціально орієнтована модель, має потенціал акумулювати ресурси з різних джерел, залучати локальні ініціативи, сприяти згуртованості громад і формувати позитивну зовнішню репутацію країни.

З урахуванням викликів, окреслених у попередньому розділі, особливого значення набуває розробка організаційно-економічного механізму розвитку солідарного туризму, який має поєднувати: можливості локального самоврядування; ресурсну мобілізацію громад; залучення соціально відповідального бізнесу; підтримку держави й міжнародних організацій.

Структурні компоненти такого механізму узагальнено у таблиці 3, де представлено основні категорії учасників, джерел фінансування та організаційних моделей, що можуть бути використані в практиці солідарного туризму.

Функціонування запропонованого механізму солідарного туризму передбачає чітко структуровані процеси, які забезпечують його практичну реалізацію в контексті післявоєнного відновлення.

Ключовими функціональними блоками організаційно-економічного механізму солідарного туризму є: формування туристичного продукту, організація логістики та ціноутворення, а також механізми соціально орієнтованого розподілу прибутку. Узагальнену логіку взаємодії цих компонентів представлено на рисунку 1, який демонструє послідовність основних етапів і дій, необхідних для запуску й підтримки солідарного туризму як інструменту відновлення постраждалих територій. Хоча схема фокусується на поетапному розгортанні процесу, основою її реалізації є взаємодія туристів, місцевих громад, бізнесу, держави й громадських організацій, що забезпечує сталість і соціальну значущість туристичної діяльності.

Застосування такої моделі в умовах післявоєнного відновлення України дозволяє досягти багатовекторного ефекту, зокрема в економічній, соціальній та культурній сферах:

- економічний ефект виявляється через активізацію внутрішнього туризму, зростання зайнятості у сфері послуг, розвиток малих форм підприємництва (агрооселі, майстерні, гіді), а також залучення альтернативних джерел фінансування: грантів, благодійної допомоги, соціальних інвестицій. Туризм стає не лише джерелом прибутку, а й засобом фінансування локальних проєктів (відновлення шкіл, будинків культури, меморіальних об'єктів);

- соціальні результати охоплюють зміцнення згуртованості громад, реінтеграцію внутрішньо переміщених осіб, ветеранів і волонтерів через

Таблиця 3 – Структурні елементи організаційно-економічного механізму солідарного туризму

Змістовне наповнення	Функціональне призначення / роль у механізмі
Місцеві громади	Генерують туристичний продукт, надають ресурси (простір, традиції), беруть участь у плануванні та розподілі вигод
Туристичні оператори і бізнес	Професійна упаковка та просування маршрутів, логістика, маркетинг, зв'язок із туристами
Громадські організації та волонтерські ініціативи	Мобілізація волонтерів, організація подій, просвіта, контроль за соціальною спрямованістю проектів
Органи влади (державні та місцеві)	Нормативна підтримка, координація учасників, залучення інвесторів, створення безпечних умов
Грантові програми, донорські кошти	Початкове фінансування, ресурс для запуску нових ініціатив і реабілітації територій
Соціальне підприємництво	Створення самодостатніх бізнес-моделей, прибуток з яких реінвестується у громади
Державно-приватне партнерство (ДПП)	Поєднання адміністративного та приватного ресурсу, масштабування проектів
Цифрові платформи (карти, сайти, додатки)	Інструмент видимості та бронювання, прозорість для туристів, просування солідарних маршрутів
Локальні кооперативи та асоціації	Горизонтальна координація учасників на місцях, розподіл прибутку, контроль якості послуг
Схеми розподілу доходу (з урахуванням соціального ефекту)	Забезпечення справедливості, спрямування частини доходу на соціальні проекти, навчання, інфраструктуру

Джерело: сформовано на підставі [2; 3; 6; 12; 14–16]

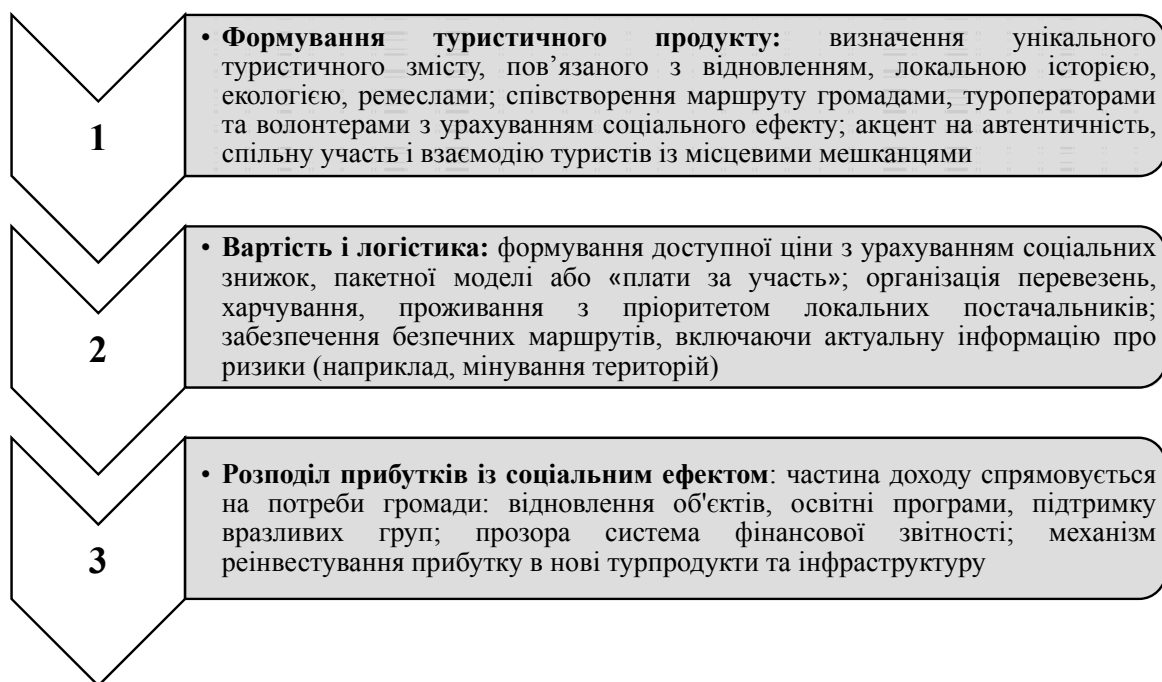

Рисунок 1 – Етапи реалізації організаційно-економічного механізму солідарного туризму

Джерело: сформовано на підставі [2; 3; 6; 12; 14–16]

участь у створенні туристичних маршрутів. Солідарний туризм стає інструментом побудови довіри, емоційного відновлення і формування позитивної регіональної ідентичності;

– культурні та символічні результати включають збереження локальної спадщини, розвиток нематеріальної культури (традиції, гастрономія,

ремесла), просування культурної дипломатії. Це дозволяє переосмислити українську ідентичність – не як образ страждання, а як джерело сили, творчості й гідності.

У підсумку, модель солідарного туризму постає як комплексний та сталий механізм, що поєднує гуманітарні цілі з економічною логікою і здатен

служувати основою для довгострокового перезапуску туристичної сфери в Україні.

Висновки. Дослідження організаційно-економічного механізму розвитку солідарного туризму в умовах післявоєнної відбудови України засвідчило потенціал цієї форми туристичної діяльності як інтегративного інструменту економічного поживлення, соціального згуртування та гуманітарного впливу. Солідарний туризм виявляється не лише реакцією на кризу, а й стратегічним напрямом розвитку, що здатен поєднувати державні, громадські та приватні ініціативи навколо спільної мети – відновлення територій та підтримки постраждалого населення.

Розроблена структура механізму передбачає участь різних суб'єктів, альтернативні джерела фінансування, організаційні платформи для координації зусиль, а також функціональні блоки, що охоплюють формування турпродукту, логістику, ціноутворення та механізми розподілу прибутку з врахуванням соціального ефекту. Запропонований підхід демонструє потенціал для мобілізації внутрішніх ресурсів, активізації громадянської

участі та побудови нової символічної цінності українських територій через туризм.

З огляду на викладене, доцільно окреслити такі ключові напрями подальших дій:

- на рівні державної політики – інтегрувати солідарний туризм у стратегії регіонального відновлення, запровадити стимули для розвитку соціального підприємництва в туристичній сфері, а також створити грантові програми для підтримки локальних ініціатив, що поєднують економічний і соціальний ефекти;

- на рівні місцевих громад – ініціювати створення кооперативних форм організації, розробляти туристичні маршрути з історичним, культурним чи меморіальним наповненням, а також залучати до таких проєктів внутрішньо переміщених осіб, ветеранів і молодь, стимулюючи їхню соціальну інтеграцію та зайнятість;

У підсумку, солідарний туризм розглядається не лише як прояв емпатії та підтримки, а як інноваційний інструмент стійкого розвитку, здатний виконувати трансформаційну функцію в процесі післявоєнної відбудови України.

Список використаних джерел:

1. Тютюнник Ю. М., Лега О. В., Безкровний О. В., Ліпський Р. В., Ромаш Д. В. Фінансово-економічний вимір розвитку туризму Полтавщини. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15030492>
2. Усвідомлення важливості солідарного та волонтерського туризму. URL: <https://www.aitoukraine.org/post/усвідомлення-важливості-солідарного-та-волонтерського-туризму> (дата звернення 10.05.2025).
3. Прилуцький А. М., Стойка В. О. Солідарний та волонтерський туризм як перспективні види внутрішнього туризму в Україні в сучасних умовах. *Успіхи і досягнення у науці*. 2024. № 9(9). С. 1263–1275.
4. Зеленко О. О., Козодуб Г. А. Екологічна відповідальність як чинник конкурентоспроможності послуг у туризмі та у сфері гостинності. *Acta Academiae Beregsasiensis: Geographica Et Recreatio*. 2024. № 1. С. 22–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2023-1-3>
5. Чорна Н., Антонюк К. Трансформація внутрішнього туризму в Україні в період війни: прогнозування перспективних видів туризму. *SWorldJournal*. 2024. № 2 (24-02). С. 190–195. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-24-00-052>
6. Zajadacz A., Iaromenko S. Solidarity tourism in the humanitarian crisis. *Región Científica*. 2024. Vol. 3, No. 2. DOI: <https://doi.org/10.58763/rc2024277>
7. Wen J., Hu F., Zheng D., Phau I., Kozak M., Hou H., Wang W. Solidarity tourism: A pathway to revitalising the health of vulnerable war-affected populations? *Journal of Global Health*. 2023. Vol. 13. DOI: <https://doi.org/10.7189/jogh.13.03050>
8. Higgins-Desbiolles F. The question of solidarity in tourism. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.1080/19407963.2022.2107657>
9. Dogan M. The relationship between the ecomuseum and solidarity tourism: impact on community development. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*. 2019. Vol. 9. № 4. P. 537–552. DOI: <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-12-2017-0086>
10. Kock F., Assaf A. G., Tsionas M., Josiassen A., Karl M. Do Tourists stand by the Tourism Industry? Examining Solidarity During and After a Pandemic // *Journal of Travel Research*. 2024. Vol. 63, № 3. P. 696–712. DOI: <https://doi.org/10.1177/00472875231164975>
11. da Silva L. C. P., Emmendoerfer M. L. A., de Almeida T. C. L., Locatelli D. R. S. Connections between community and solidarity tourism and the creative economy: A literature review in the Brazilian context. *El Periplo Sustentable*. 2024. № 47. С. 39–54. <https://doi.org/10.36677/elperiplo.v0i47.22210>
12. Ханенко А., Бобко Н. Туризм і російсько-українська війна: проблеми сьогодення та перспективи післявоєнного відновлення. *Економічний аналіз*. 2024. Т. 34, № 3. С. 558–567. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.558>
13. Сухорукова Г. Огляд туристичної галузі в Україні: виклики, нові напрямки та перспективи. URL: <https://hub.kyivstar.ua/articles/oglyad-turistichnoyi-galuzi-v-ukrayini-viklyki-novi-napryamki-ta-perspektivi> (дата звернення 10.05.2025).
14. Відновлення туризму і туризм для відновлення. URL: <https://www.ukrainer.net/turyzm-vidnovlennia/> (дата звернення 10.05.2025)

15. Дуга В. Напрями повоєнного відновлення вітчизняного агротуризму. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-129>
16. Коваль О. Теоретико-методичні підходи до оцінювання економічних засад становлення солідарного туризму. *Сталий розвиток економіки*. 2025. № 1 (52). С. 71–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-10>

References:

1. Tiutiunnyk, Y. M., Leha, O. V., Bezkrivnyi, O. V., Lipskyi, R. V., & Romash, D. V. (2025). *Finansovo-ekonomichniy vymir rozvytku turyzmu Poltavshchyny* [Financial and economic dimension of tourism development in Poltava region]. *Zdobutky ekonomiky: perspektyvy ta innovatsii*, (16). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15030492> (in Ukrainian)
2. AIT Ukraine. (n.d.). *Usvidomlennia vazhlyvosti solidarnoho ta volonterskoho turyzmu* [Understanding the importance of solidarity and volunteer tourism]. Available at: <https://www.aitoukraine.org/post/ysvidomlennia-vazhlyvosti-solidarnoho-ta-volonterskoho-turyzmu> (in Ukrainian)
3. Prylutskyi, A. M., & Stoika, V. O. (2024). Solidarnyi ta volonterskyi turyzm yak perspektyvni vydy vnutrishnoho turyzmu v Ukraini v suchasnykh umovakh [Solidarity and volunteer tourism as promising types of domestic tourism in Ukraine in modern conditions]. *Uspikhy i dosiahnennia u nautsi*, 9(9), 1263–1275. (in Ukrainian)
4. Zelenko, O. O., & Kozodub, H. A. (2024). Ekolohichna vidpovidalnist yak chynnnyk konkurentospromozhnosti posluh u turyzmi ta u sferi hostynnosti [Environmental responsibility as a factor of competitiveness of services in tourism and hospitality]. *Acta Academiae Beregsasiensis: Geographica Et Recreatio*, (1), 22–31. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5843/2023-1-3> (in Ukrainian)
5. Chorna, N., & Antoniuk, K. (2024). Transformatsiia vnutrishnoho turyzmu v Ukraini v period viiny: prohnouzuвання perspektyvnykh vydiv turyzmu [Transformation of domestic tourism in Ukraine during the war: Forecasting promising types of tourism]. *SWorldJournal*, 2(24-02), 190–195. DOI: <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2024-24-00-052> (in Ukrainian)
6. Zajadacz, A., & Iaromenko, S. (2024). Solidarity tourism in the humanitarian crisis. *Región Científica*, 3(2). DOI: <https://doi.org/10.58763/rc2024277>
7. Wen, J., Hu, F., Zheng, D., Phau, I., Kozak, M., Hou, H., & Wang, W. (2023). Solidarity tourism: A pathway to revitalising the health of vulnerable war-affected populations? *Journal of Global Health*, 13. DOI: <https://doi.org/10.7189/jogh.13.03050>
8. Higgins-Desbiolles, F. (2022). The question of solidarity in tourism. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events*. Advance online publication. DOI: <https://doi.org/10.1080/19407963.2022.2107657>
9. Dogan, M. (2019). The relationship between the ecomuseum and solidarity tourism: Impact on community development. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 9(4), 537–552. DOI: <https://doi.org/10.1108/JCHMSD-12-2017-0086>
10. Kock, F., Assaf, A. G., Tsionas, M., Josiassen, A., & Karl, M. (2024). Do tourists stand by the tourism industry? Examining solidarity during and after a pandemic. *Journal of Travel Research*, 63(3), 696–712. DOI: <https://doi.org/10.1177/00472875231164975>
11. da Silva, L. C. P., Emmendoerfer, M. L. A., de Almeida, T. C. L., & Locatelli, D. R. S. (2024). Connections between community and solidarity tourism and the creative economy: A literature review in the Brazilian context. *El Periplo Sustentable*, 47, 39–54. DOI: <https://doi.org/10.36677/elperiplo.v0i47.22210>
12. Khanenko, A., & Bobko, N. (2024). Turyzm i rosiis'ko-ukrains'ka viina: problemy sohodennia ta perspektyvy pisliavoiennoho vidnovlennia [Tourism and the Russian-Ukrainian war: Current problems and post-war recovery prospects]. *Ekonomichniy analiz*, 34(3), 558–567. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.558> (in Ukrainian)
13. Sukhorukova, H. Ohliad turyzmu v Ukraini: vyklyky, novi napriamky ta perspektyvy [Overview of the tourism sector in Ukraine: Challenges, new directions and prospects]. *Kyivstar Hub*. Available at: <https://hub.kyivstar.ua/articles/oglyad-turistichnoyi-galuzi-v-ukrayini-vikliki-novi-napryamki-ta-perspektivi> (in Ukrainian)
14. Ukraïner. Vidnovlennia turyzmu i turyzm dlia vidnovlennia [Tourism recovery and tourism for recovery]. Available at: <https://www.ukraïner.net/turyzm-vidnovlennia/> (in Ukrainian)
15. Duha, V. (2024). Napriamy povojennoho vidnovlennia vitchyznianoho ahroturyzmu [Directions of post-war recovery of domestic agrotourism]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (60). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-129> (in Ukrainian)
16. Koval, O. (2025). Teoretyko-metodychni pidkhody do otsiniuvannia ekonomichnykh zasad stanovlennia solidarnoho turyzmu [Theoretical and methodological approaches to assessing the economic foundations of solidarity tourism]. *Stalyi rozvytok ekonomiky*, (1(52)), 71–79. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-52-10> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 11.06.2025